

Het Factorenmodel:

ontwikkelen van een factorenmodel
voor alle leeftijden

Het Factorenmodel: ontwikkelen van een factorenmodel voor alle leeftijden

Gemeente Rotterdam streeft ernaar om tot zo veel mogelijk impact te komen voor alle inwoners en de stad als geheel. Hiervoor is het nodig om beleid te maken met zoveel mogelijk kennis, uit zowel wetenschap als praktijk. De gemeente ontwikkelt daarom een zogeheten 'factorenmodel voor alle leeftijden'. De basis die hiervoor gebruikt wordt is het bestaande 'factorenmodel Jeugd'.

In deze factsheet geven we antwoord op wat het factorenmodel voor alle leeftijden is, hoe het tot stand is gekomen en wat ermee gedaan kan worden nu en in de toekomst.

Wat is het factorenmodel?

Het factorenmodel is een wetenschappelijk fundament voor het maken en uitvoeren van beleid. Het laat zien *welke* factoren daadwerkelijk bijdragen aan het kansrijk, veilig en gezond leven van kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen en *hoe* ze daarop van invloed zijn. Op basis van dit model kan ook in beeld worden gebracht wat de meest belangrijke factoren zijn voor het kansrijk, veilig en gezond leven van Rotterdammers. Dat levert een rangschikking op. Daarmee kunnen beter onderbouwde beslissingen worden genomen over bijvoorbeeld de inzet van tijd en geld.

Door deze factoren mee te nemen in de ontwikkeling van beleid voor de stad, in plaats van onderwerpen of thema's geïsoleerd te bekijken en te beoordelen, biedt het factorenmodel de mogelijkheid om deze factoren breed en overstijgend te bezien, en vervolgens

inzet te plegen op factoren die het meest lonen voor de inwoners van de stad. Zo kan de gemeente zich met partners in de stad meer richten op maatschappelijk effect of impact. En dat is goed voor inwoners en de stad als geheel.

Voor een visuele uitleg van het factorenmodel, bekijk dan Figuur 1, Wat is het factorenmodel? (pagina 7)

Benoemen van doelen en subdoelen

Maatschappelijk effect of impact is het beginpunt van het factorenmodel. Vanuit doelen en onderliggende subdoelen op het gebied van kansrijk, veilig en gezond leven is als het ware 'terug geredeneerd' naar welke risicofactoren en welke beschermende of versterkende factoren hierop van invloed zijn. Deze doelen zijn gekoppeld aan de levensfasen van mensen.

Ook op veilig en gezond leven zijn dergelijke doelen geformuleerd. Hieronder staan alle doelen op een rij:

Kansrijk:

- Meer mensen ontwikkelen zich
- Meer mensen zijn zelfstandig
- Meet mensen doen mee in de maatschappij en voelen zich verbonden

Veilig:

- Meer mensen hebben een veilig huis
- Meer mensen leven in een veilige buurt of wijk
- Minder mensen maken zich schuldig aan criminaliteit

Gezond:

- Meer mensen hebben een betere fysieke gezondheid
- Meer mensen hebben een betere mentale en sociaal-emotionele gezondheid
- Meer mensen hebben gezonder gedrag

Invloed van risico en beschermende of versterkende factoren

Op deze doelen zijn risico en beschermende of versterkende factoren van invloed.

Risicofactoren

Risicofactoren zijn factoren die een positieve ontwikkeling of uitkomst bedreigen. Zoals onveilige hechting in de vroege kindertijd, psychische problemen in het gezin, slechte luchtkwaliteit, armoede, kindermishandeling, alcohol- en drugsgebruik, werkloosheid, criminaliteit en dementie.

Beschermende of versterkende factoren

Beschermende of versterkende factoren zijn factoren die de werking van risicofactoren dempen en veelal ook zelf een positief effect hebben. Zoals een positief gezinsklimaat, sterke sociaal-emotionele vaardigheden, sociale cohesie, gezonde leefstijl, aanwezigheid van groen in de wijk, pro-sociale waarden, cultuur en sport.

In het factorenmodel zijn deze factoren geordend naar enerzijds de *ontwikkelings- of levensfase* van kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen en anderzijds naar factoren in de *leefwereld*: thuis, in de buurt of wijk, op school of werk of in de digitale omgeving, in aanvulling op individuele factoren (bijvoorbeeld sociaal emotionele vaardigheden, immuunsysteem, intelligentie).

Door inzicht te vergaren over de invloed van factoren op de maatschappelijke doelen en op elkaar, kan een rangschikking gemaakt worden van de relevantie en impact die factoren hebben.

Figuur 2 (pagina 8) laat zien hoe factoren samenhangen op het gebied van mentale gezondheid. Zo is te zien dat factoren van invloed kunnen zijn op andere factoren in andere leefwerelden of inhoudelijke domeinen.

Figuur 3 (pagina 9) laat zien dat factoren een ketenreactie kunnen veroorzaken die bij het vorderen van het leven andere gevolgen heeft. Zo is te zien hoe factoren bij ouders van invloed kunnen zijn op factoren bij kinderen.

Ter onderbouwing van het model wordt de beschikbare wetenschappelijke kennis geïnterpreteerd en beschreven. De verantwoording die hierbij verschijnt, bevat ook een reflectie op de totstandkoming en gaat in op de beperkingen van dit zogenoemde model.

Eind 2020 is een eerste versie uitgewerkt van een wetenschappelijk onderbouwd factorenmodel voor alle leeftijden. Dat houdt ook in dat het model transparant, eenduidig en reproduceerbaar is. In de jaren daarna wordt het model verder uitgewerkt en wordt in groeiende mate de basis voor beleid en uitvoering.

Hoe komt het factorenmodel tot stand?

Het factorenmodel voor alle leeftijden is in ontwikkeling. Het is gebaseerd op een model dat al in werking is: het factorenmodel Jeugd. Met het verschijnen van het Beleidskader Jeugd 2014-2020 Rotterdam Groeit kondigde de gemeente Rotterdam aan om meer te richten op maatschappelijk effect. In de voorafgaande jaren waren hier en daar positieve resultaten te zien op thema's of onderwerpen waarop forse beleidsinzet was gepleegd, maar als geheel werd te weinig maatschappelijke winst gezien. Een reden daarvoor was dat er tot dan toe niet optimaal gebruik gemaakt

werd van kennis uit wetenschap en praktijk. Een andere reden was dat samenhang ontbrak: projecten of programma's waren in veel gevallen gericht op geïsoleerde onderwerpen. Rotterdam Groeit moest zorgen voor een trendbreuk en was daarom veel meer gebaseerd op wetenschappelijke inzichten. Het bevatte het eerste factorenmodel: een verzameling van risico- en beschermende factoren die evident bijdragen aan het kansrijk, veilig en gezond opgroeien van kinderen en jongeren. Geordend op individu en omgeving, in de leefwerelden van thuis, school en straat of wijk, en de digitale omgeving. En in leeftijd: van zwangerschap tot volwassenheid.

Dit eerste factorenmodel is tot stand gebracht door de wetenschappelijke kennis, die sterk gefragmenteerd was, bijeen te brengen. Een omvangrijke literatuurstudie met veel input van het Nederlands Jeugdinstituut vormde de basis van het model. Vervolgens werd het model met betrokkenheid van diverse hoogleraren en andere wetenschappers vanuit verschillende domeinen getoetst en verbeterd.

Figuur 4 (pagina 10) laat een voorbeeld van het factorenmodel Jeugd zien.

Wat kan er gedaan worden met het factorenmodel, nu en in de toekomst?

Het factorenmodel brengt de complexe werkelijkheid in kaart en biedt een basis waarop keuzes kunnen worden gemaakt. Het model kan op drie manieren worden gebruikt:

- a. Om samenhangend en diepgaand te kijken naar de werkelijkheid
- b. Om doelen te specificeren
- c. Om onderbouwde keuzes te maken, voortgang te meten en te leren en te verbeteren

Voor een visuele uitleg, bekijk dan Figuur 5: het factorenmodel, wat kun je ermee? (pagina 11)

Samenhangend en diepgaand kijken naar de werkelijkheid, en doelen specificeren

Het factorenmodel laat zien welke factoren relevant zijn voor de gewenste maatschappelijke impact en wat hun onderlinge samenhang is. Dit geeft onderbouwing voor bijvoorbeeld het inzetten van geld of tijd.

We lichten dit toe aan de hand van het factorenmodel Jeugd. Zo heeft een rangschikking op basis van het factorenmodel Jeugd inzichtelijk gemaakt dat sociaal-emotionele vaardigheden de meest relevante factor vormen als het gaat om het kansrijk, veilig en gezond opgroeien van kinderen en jongeren. Eerder was deze factor nauwelijks in beeld en werd voorheen bij het maken van beleid of in het politieke discours niet als speerpunt gezien.

Echter: kennis uit wetenschappelijke bronnen liet zien hoe sociaal-emotionele vaardigheden als beschermende factor de werking van veel risicofactoren kan dempen en hoe de factor onder meer bijdroeg aan een betere mentale gezondheid van kinderen, het voorkomen van schooluitval en criminaliteit. Ook speelt het een rol in het voorkomen van de intergenerationele overdracht van armoede. Op basis van deze inzichten is de afgelopen jaren het budget voor preventie van psychosociale problemen en verbeteren van sociaal-emotionele vaardigheden vertienvoudigd. En is deze inzet voornamelijk gepleegd met onderbouwde en bewezen effectieve interventies.

Onderbouwde keuzes te maken, voortgang te meten en te leren en te verbeteren

Naast dit inzicht om in samenhang beleidskeuzes te maken die gericht zijn op maatschappelijke impact, biedt het factorenmodel ook een belangrijk fundament voor de uitvoering.

We lichten dit toe aan de hand van de methodiek van Wijkprogrammering die de gemeente Rotterdam met het Nederlands Jeugdinstituut heeft ontwikkeld. Met de Wijkprogrammering wordt op basis van de factoren en de cijfers die hierover bekend zijn op wijkniveau, met een brede waaier van professionele en vrijwillige partners (van politie tot scholen en speeltuinverenigingen, van welzijn tot jeugdgezondheid en sportverenigingen) een programmering van acties, maatregelen en interventies opgesteld.

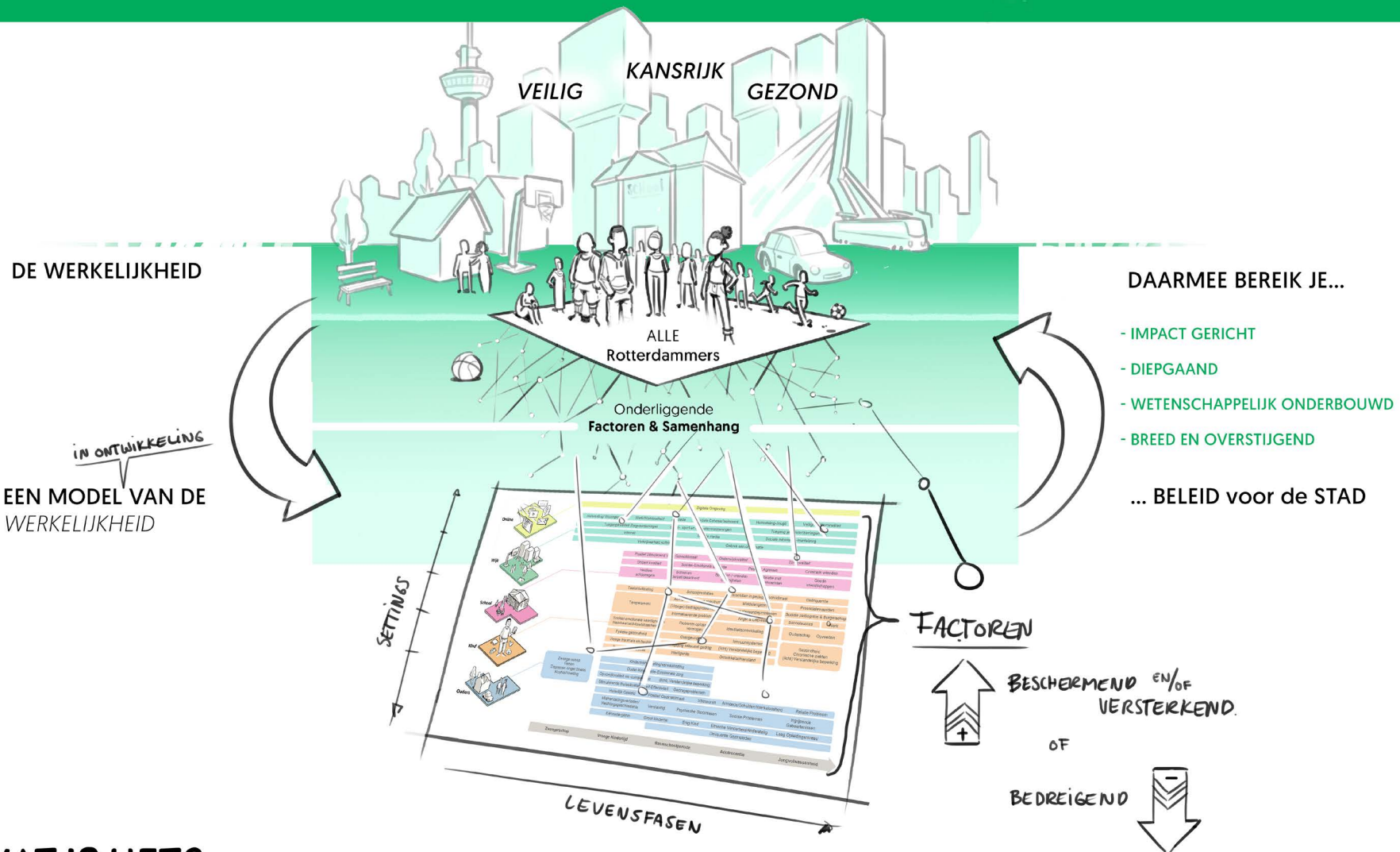
Omdat de uitvoering en het effect wordt bijgehouden, kan er steeds geleerd worden, en wordt de programmering voortdurend verbeterd. Zodat de inwoners van de stad daar het meeste baat bij hebben. Het factorenmodel biedt hier met de rangschikking van factoren enerzijds een basis om inzet af te wegen en niet alleen inspanningen te organiseren op basis van het hoogste prevalentiecijfer. Anderzijds geeft het professionals en vrijwilligers ook inzicht in hun rol in het ecosysteem van opgroeien en ontwikkelen: zo zien organisaties die zich op peuters en kleuters richten al hoe zij vroegtijdig investeren in het voorkomen van bijvoorbeeld schooluitval op latere leeftijd.

Het factorenmodel kan ook gebruikt worden als basis voor monitoring op maatschappelijk effect en voor datascience analyse. Met het factorenmodel voor jeugdigen wordt dit al gedaan. De factoren uit het factorenmodel zijn namelijk gekoppeld aan indicatoren uit verschillende bronnen: van de gemeente, maar ook van het CBS, DUO (onderwijs) en OM (veiligheid). Deze indicatoren zijn op persoonsniveau, maar op het niveau van de bevolking. Deze cijfers worden jaarlijks beschikbaar gemaakt in de Staat van de Jeugd die toegestuurd wordt aan de gemeenteraad. Zo is te zien hoe het gaat met de Rotterdamse jeugd. In de laatste jaren zijn die cijfers overwegend positiever: schoolprestaties verbeteren, jeugdcriminaliteit daalt, kinderen in Rotterdam komen gezonder ter wereld.

Dat soort rapportages kunnen ook gemaakt worden op basis van het factorenmodel voor alle leeftijden. Dergelijke cijfers kunnen vervolgens worden gebruikt voor analyses met datascience. Dit kan op termijn nog scherpere inzichten geven over de Rotterdamse situatie, in aanvulling op de kennis uit wetenschappelijke bronnen. En daarmee kan het beleid nog effectiever en efficiënter worden ingezet voor de inwoners van de stad.

Het FACTORENMODEL

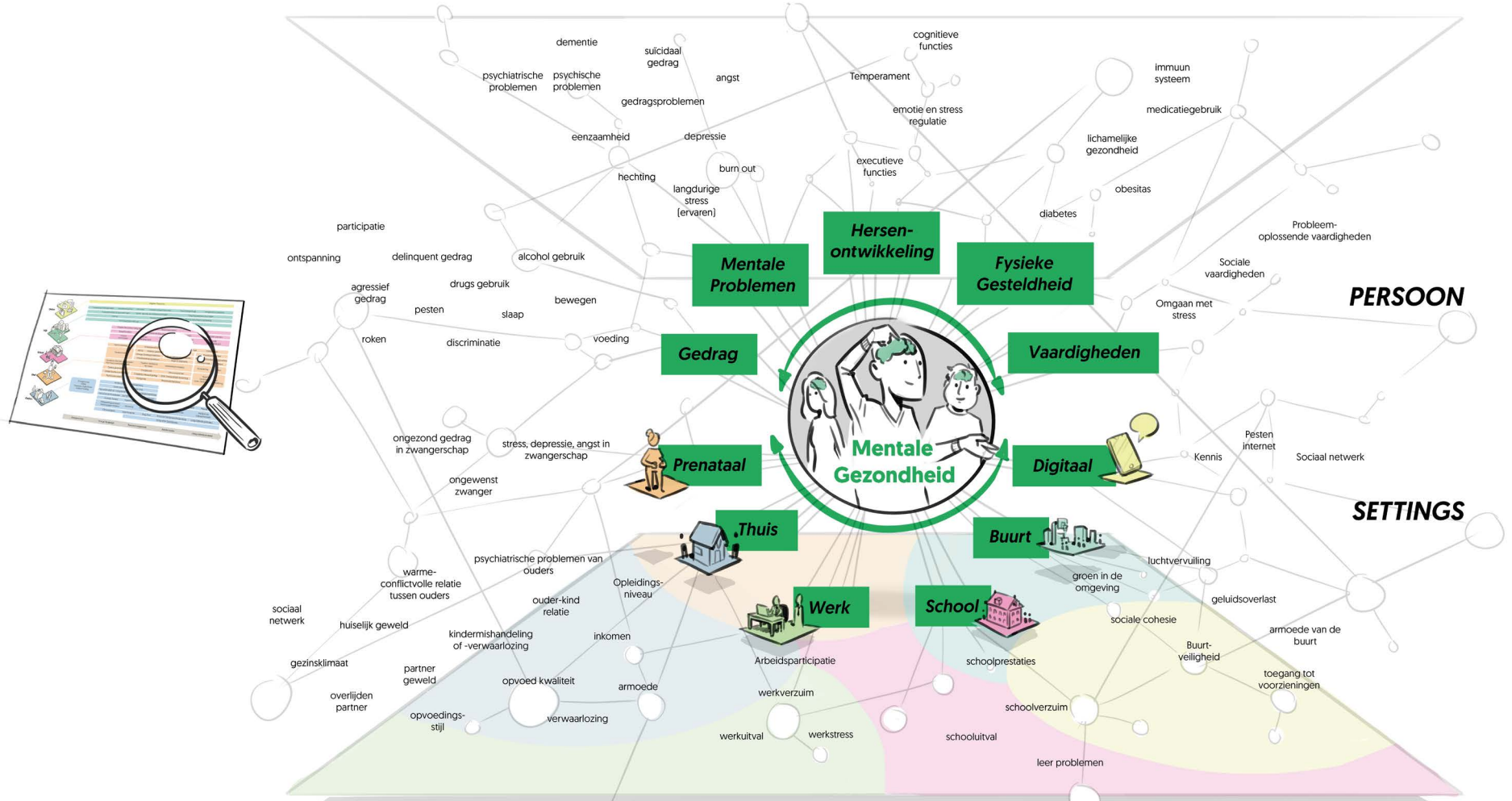
IN ONTWIKKELING

WAT IS HET?

Het FACTORENMODEL

IN ONTWIKKELING

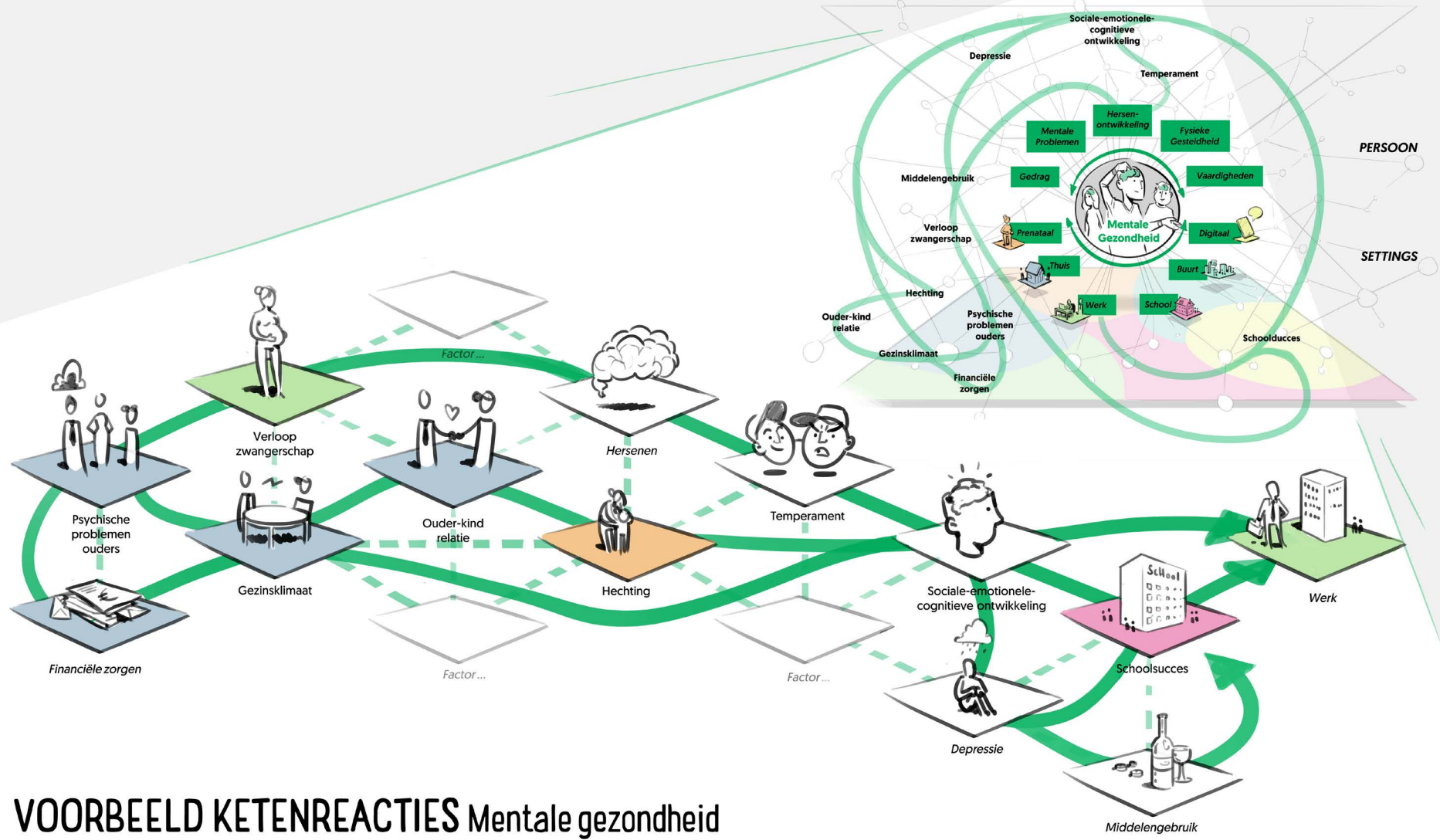

VOORBEELD SAMENHANG EN COMPLEXITEIT Mentale gezondheid

Figuur 3

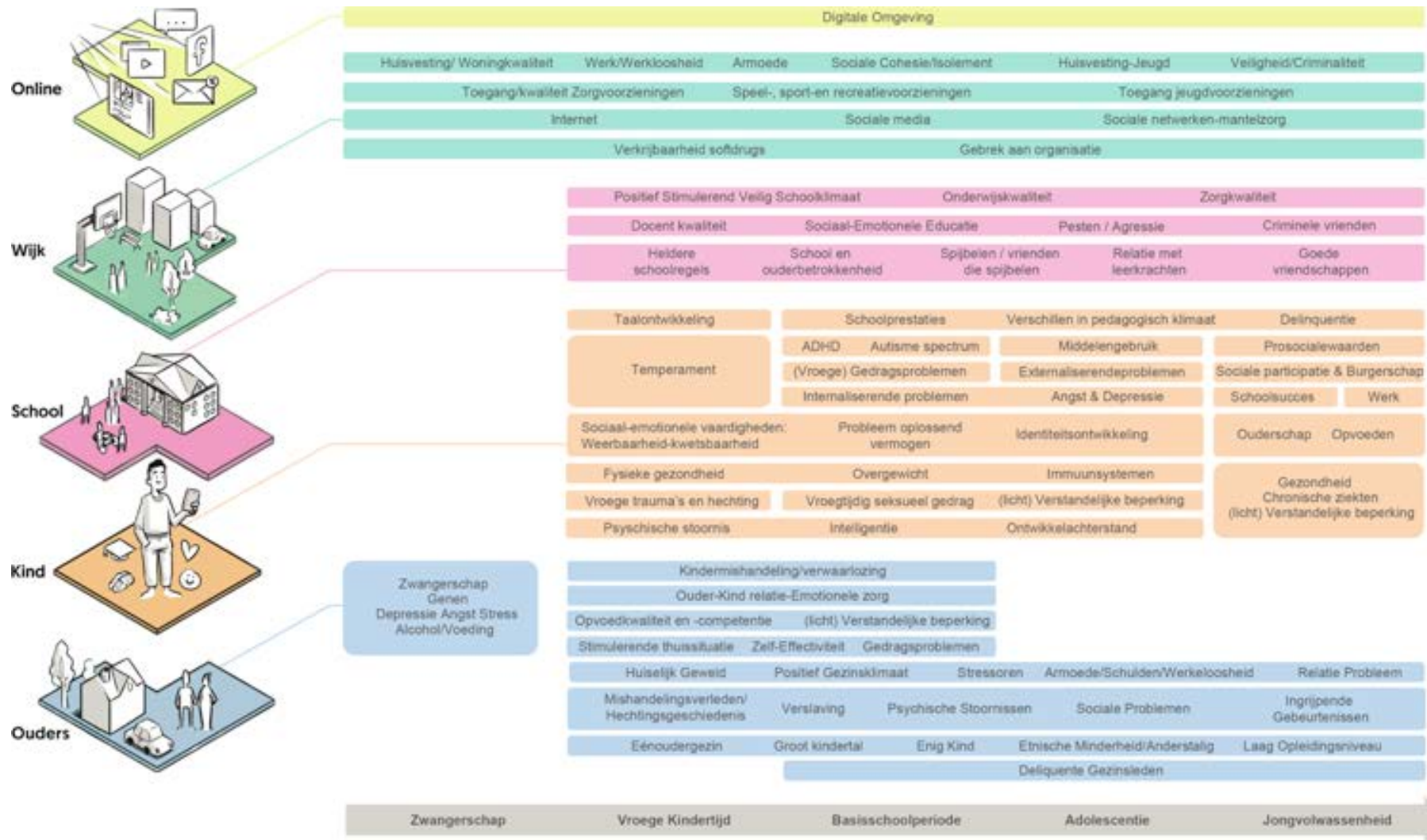
Het FACTORENMODEL

IN ONTWIKKELING

VOORBEELD KETENREACTIES Mentale gezondheid

Figuur 4

Het FACTORENMODEL

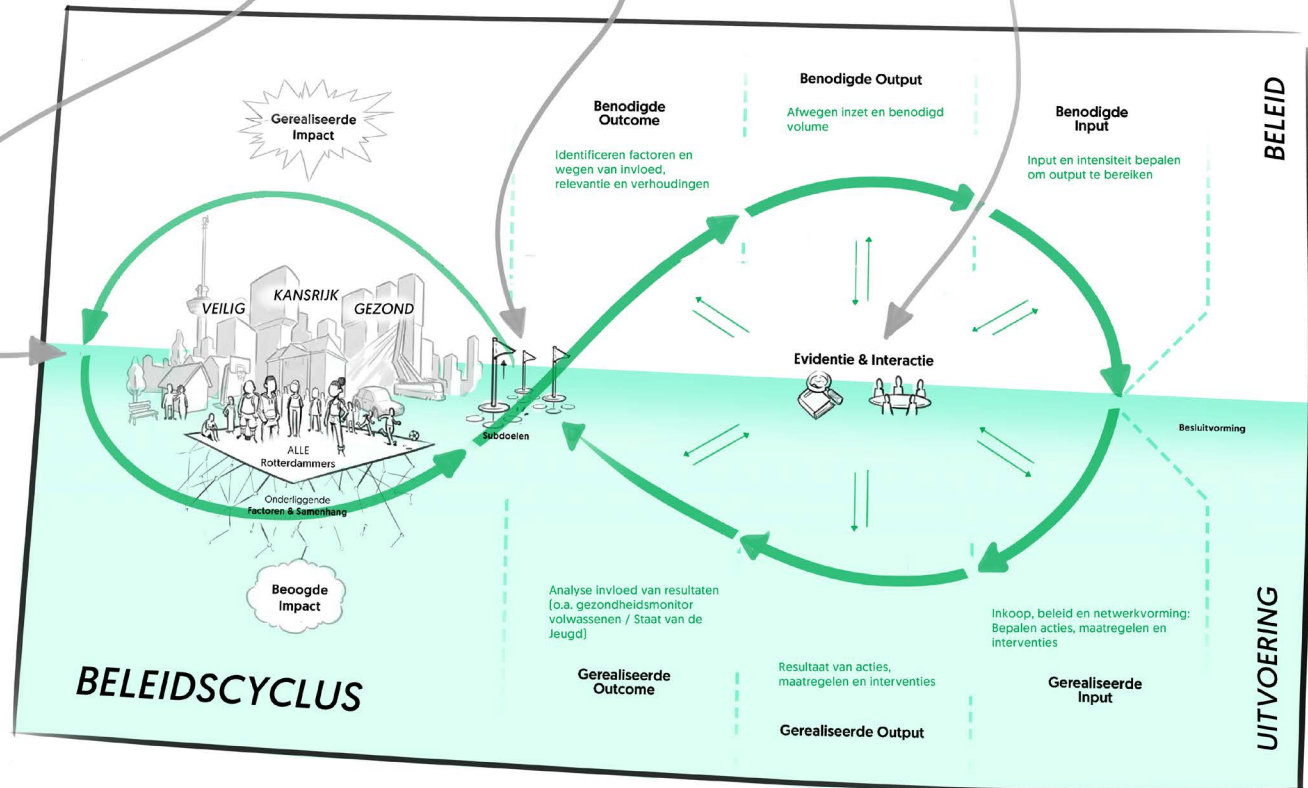
IN ONTWIKKELING

DIT HELPT OM:
A. **Samenhangend en diepgaand**
te kijken naar de werkelijkheid

DIT HELPT OM:
B. Doelen te **specificeren**

DIT HELPT OM:
C. Onderbouwde **keuzes te maken**
Voortgang te **meten**
te **leren** en te **verbeteren**

WAT KUN JE ERMEE

